

Een boek over kevers en andere ongewervelden in Limburg en de Limburgse bosreservaten

Kris Vandekerkhove en Luc Crevecoeur

EEN 'MAGNUM OPUS' IN ONTWIKKELING

De eikenboktor (Cerambyx scopolii), een zeldzame soort die vooral leeft in takken van dikke, zonbeschenen kwijnende loofbomen. (foto: Kris Vandekerkhove)

Al vele jaren voeren vrijwilligers van de Werkgroep Ongewervelden inventarisaties uit in de Limburgse natuurgebieden. Bijzondere aandacht gaat daarbij naar de Limburgse bosreservaten. Het plan om al die informatie te bundelen in een omvattende publicatie

krijgt nu concreet gestalte. Dat is geen evidentie want we spreken hier over een gigantische berg gegevens. We willen nog niet teveel prijsgeven, maar toch al een aantal teasers (of spoilers als je wil) die verband houden met de bosreservaten.

Impressionante cijfers

In de Limburgse bosreservaten werden er voorlopig al 1 583 soorten kevers waargenomen. Dat is ongeveer 70 % van de gekende Limburgse keverfauna. Er werden ook al 356 soorten spinnen gevonden en 28 soorten mieren. Als we specifiek gaan kijken naar de kevers die in dood hout leven, dan zijn de cijfers ook indrukwekkend. In heel Limburg werden er al 578 soorten doodhoutkevers genoteerd, voor het overgrote deel in de bosreservaten, maar ook in andere bossen, hoogstamboomgaarden, houtkanten en tuinen. Dat cijfer omvat ongeveer 70 % van alle soorten die ooit in België zijn genoteerd. Het ondertussen 'wereldvermaarde' Kolmontbos spant hier de kroon met 323 soorten, op ruime afstand gevolgd door Veursbos met ruim 230 soorten. Dat het Pijnven, met 180 soorten, op een voorlopig derde plaats komt, is opmerkelijk, want het bos bestaat grotendeels uit klassieke 'dennenaanplantingen'. De hoge inventarisatiegraad zal hier zeker een rol hebben gespeeld, en er werd ook gericht gekeken in de loofhoutpercelen, maar toch blijft het een bijzonder resultaat. Het illustreert alleszins dat ook boscomplexen gedomineerd door dennenbossen een rijke dood-hout-keverfauna kunnen herbergen, als ze maar divers zijn en voldoende dood hout bevatten. Zelfs de dennenbossen op zich kunnen rijk zijn aan soorten, alleen worden ze zelden bestudeerd. Dat is nu wel gebeurd, en dan blijken die dennenbossen niet zo'n soortenarme 'plantages' te zijn als vaak wordt verondersteld. Zo werden er in Limburg onder de doodhoutkevers alleen al ruim 100 soorten gevonden die exclusief aan naaldbomen gebonden zijn.

'Oerbos'-soorten

Kwantiteit zegt iets, kwaliteit zegt soms nog meer. En ook op dat vlak slaan de reservaten geen slecht figuur in vergelijking tot de buurlanden. Zo is het aandeel aan rode-lijst-soorten in onze Limburgse reservaten zeer vergelijkbaar met de Duitse reservaten: een vijfde tot een derde van alle gevonden soorten in elk reservaat staan in Duitsland op de Rode Lijst.

Een bijzonder toetsingskader vormt de lijst van 'oerbos-indicator-soorten' die voor Europa werd ontwikkeld ('primeval forest relict beetles'). Een eerste versie van die lijst werd door Jörg Müller en collega's al in 2005 voor Duitsland uitgewerkt, en telde 115 soorten. Recent werd de lijst verder verfijnd en uitgebreid voor heel Europa (Eckert *et al.*, 2018). De lijst bevat nu 168 zeldzame indicatorsoorten voor bossen met hoge kwaliteit en continuïteit wat betreft dood-hout-habitat. Ze zijn in twee categorieën in-

Kolmontbos, een 'hotspot' voor doodhoutkevers (foto: Luc De Keersmaeker)

Zelfs dennenbossen kunnen een rijke fauna van doodhoutkevers herbergen, als ze maar voldoende dood hout bevatten. Op de foto het bosreservaat in het Pijnven (foto: Kris Vandekerkhove)

Allecula rhenana, één van de oerbos-indicatorsoorten die reeds in de Vlaamse bosreservaten werd gevonden (foto: Frank Köhler).

De larven van de Gouden tor leven in vermolmd hout. Deze soort is de laatste decennia duidelijk toegenomen, niet alleen in Limburg (foto: Kris Vandekerkhove).

gedeeld. Categorie 1 zijn de soorten van grote oerboscomplexen met zeldzame houtzwammen en zeer oude bomen. Het zijn steeds extreem zeldzame soorten in West-Europa. Op de oude lijst uit 2005 hadden we 1 soort in deze categorie: *Temnochila caerulea*, een soort van naaldbossen. In de nieuwe lijst zit deze nu in categorie 2. De voorwaarden van categorie 2 zijn minder extreem en van deze groep zijn er, *Temnochila* meegerekend, al 11 soorten in Limburg aangetroffen: *Abraeus parvulus*, *Thoracophorus corticinus*, *Sepedophilus binotatus*, *Quedius truncicola*, *Euryusa coarctata*, *Crepidophorus mutilans*, *Elater ferrugineus*, *Cerophytum elateroides*, *Allecula rhenana* en *Corticeus fasciatus*. Niet minder dan 7 van die soorten werden in de bosreservaten gevonden. Ook hier spant Kolmontbos de kroon met 6 soorten. Andere werden vooral gevonden in enkele 'natuur-boomgaarden', dat zijn oude hoogstamboomgaarden waar men regelmatig nieuwe bomen aanplant maar de oude en dode veteranen-fruitbomen bewust laat staan. Net als in de reservaten vinden we hier dus veel dood hout en boomholtes, maar dan bij zonbeschenen bomen. Veel van deze indicatorsoorten zijn inderdaad soorten die in vermolmd hout leven, en zich niet over grote afstand (kunnen) verplaatsen.

Zijn 11 soorten nu veel of weinig? Ter vergelijking: in de Duitse bossen die al werden geïnventariseerd op doodhoutkevers worden ook zelden meer dan drie van die soorten gevonden, en heel vaak ook geen enkele. Neen, de Limburgse doodhoutkeverfauna moet zeker niet onderdoen voor die van de buurregio's.

Voor wie nu denkt dat we al te veel info hebben vrijgegeven. Dit is nog maar een klein tipje van de sluier. Er valt immers nog veel meer te vertellen. We kijken alvast uit naar de publicatie van dit huzarenwerk.